

Університет Короля Данила

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького**

“

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Право Європейського Союзу

Освітньо-професійні програми першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»

Розробник: Рудак Т.В., викладач кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018р. (протокол №1)

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук,
ліценціат теології

_____ О.І. Савчук
30 серпня 2018р.

ВСТУП

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета полягає у ознайомленні студентів з основами правової системи Європейського Союзу, історією її формування, інститутами та нормами права ЄС, впливом на правову систему України та поглибленні правового світогляду студентів.

Завдання: навчити студентів використовувати норми права ЄС у своїй професійній діяльності.

У **результаті вивчення** навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості правової системи Європейського Союзу;
- принципи взаємодії права ЄС з національними системами права держав-членів ЄС та національними системами права третіх країн;
- основні інститути ЄС та галузі права Європейського Союзу;
- основні інструменти правового регулювання ринків товарів та послуг ЄС;
- основні пункти Угоди про асоціацію між ЄС та Україною.

вміти:

- кваліфікувати правовідносини, що регулюються нормами права ЄС;
- застосовувати норми права ЄС;
- застосовувати норми національного законодавства з урахуванням особливостей правової системи ЄС;
- тлумачити норми права ЄС та вміти розв'язувати правові задачі для початківців.

Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 08 «Право»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність 081 «Право» Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		3-й	3-й
Загальна кількість годин - 120		Семестр	
		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,7	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		36 год.	8 год.
		Семінарські	
		18 год.	2 год.
		Лабораторні	
		не передбач	не передбачено
		Самостійна робота	
		66 год.	110 год.
		Індивідуальні завдання:	
-.	-.		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50:50; для заочної форми навчання – 10:90

Критерії оцінювання результатів навчання

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою, де «2» - незадовільно, «3» - задовільно, «4» - добре, «5» - відмінно

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС в балах

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100	5 «відмінно»	A
80-89	4 «дуже добре»	B
65-79	4 «добре»	C
55-64	3 «задовільно»	D
50-54	3 «достатньо»	E
35-49	2 «незадовільно»	FX
1-34	2 «неприйнятно»	F

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій серед яких: лекції проблемного характеру, міні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, презентації.

Діагностика (моніторинг і перевірка) здійснюється шляхом вибіркового усного і письмового опитування, а також виконання студентами:

- 1) Тестових завдань;
- 2) Написання творчих робіт;
- 3) Виступів на наукових конференціях;
- 4) Написання підсумкового тесту.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Правова система Європейського Союзу

Тема 1. Особливості правової системи Європейського Союзу

Історія створення та розширення ЄС. Відмінності ЄС від традиційної міжнародної організації та федерації держав. Кваліфікаційні ознаки правової системи ЄС. Безпосереднє застосування права ЄС. Поняття наднаціонального права. Принцип *acquis communautaire*. Установчі договори Європейського Союзу. Правосуб'єктність Європейського Союзу та Європейського Співтовариства. Суб'єкти права ЄС. Лісабонський договір. Хартія про основні права Європейського Союзу.

Тема 2. Первинне та вторинне право Європейського Союзу

Установчі договори Європейського Союзу. Правосуб'єктність Європейського Союзу та Європейського Співтовариства. Лісабонський договір. Хартія про основні права Європейського Союзу. Вторинне право ЄС.

Тема 3. Компетенція Європейського Союзу

Види компетенції: виключна, спільна, доповнююча та спеціальна. Принцип субсидіарності. Принцип наділення повноваженнями. Принцип пропорційності.

Змістовий модуль II.

Правова структура Європейського Союзу

Тема 4. Інституційна структура Європейського Союзу

Класифікація органів ЄС. Основні та допоміжні органи ЄС. Розмежування компетенції Європейського Парламенту та Ради ЄС. Розмежування компетенції

Ради ЄС та Європейської Ради. Рада Європи: правове відношення до ЄС та членство України.

Тема 5. Судова система Європейського Союзу

Порівняння між судовою системою Європейського Співтовариства та Європейського Союзу. Структура та повноваження Суду Європейського Союзу. Види провадження у судах ЄС. Преюдиційне право ЄС. Європейський суд з прав людини. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини.

Змістовий модуль III .

Економічні свободи та права

Тема 6. Вільний рух товарів та послуг.

Чотири свободи ЄС. Впровадження вільного руху товарів у ЄС. Вільний рух послуг. Поняття «зона вільної торгівлі» та «митний союз». Правовий режим та принципи функціонування спільного ринку. Біла книга про внутрішній ринок.

Тема 7. Свобода пересування осіб.

Свобода пересування осіб у міжнародному праві. Шенгенська зона. Зміст свободи пересування робітників. Право робітника залишатися в країні після завершення трудової діяльності. Права членів сім'ї робітника, який користується свободою руху осіб. Особливості вибору місця проживання в ЄС. Особливості права на свободу пересування студентів. Винятки зі свободи пересування осіб.

Тема 8. Вільний рух капіталу та платежів.

Правове регулювання фінансових ринків ЄС. Правова відмінність між вільним рухом капіталу та вільним рухом платежів. Інтеграційні стадії економічного та валютного союзу ЄС. Режим єдиної валюти ЄС. Європейська система центральних банків. Особливості бюджетної системи ЄС. Принципи формування.

Змістовий модуль IV

Права та свобод людини і громадянина

Тема 9. Правовий статус людини і громадянина у праві ЄС.

Громадянство ЄС. Основні права, свободи і обов'язки людини і громадянина. Гарантії прав людини і громадянина. Відповідальність ЄС та держав-членів ЄС за порушення прав людини і громадянина. Судовий захист. Приєднання ЄС до Конвенції основних прав і свобод людини.

Тема 10. Кримінальне право ЄС.

Захист прав та свобод людини і громадянина у сфері кримінального судочинства. Простір свободи, безпеки та юстиції ЄС. Європол. Євроюст. Стокгольмська програма 2010 - 2014. Співпраця судів у цивільних справах. Співпраця судів у кримінальних справах.

Тема 11. Право зовнішніх відносин ЄС.

Двосторонні та багатосторонні договори ЄС. Види міжнародних угод, що укладаються Європейським Союзом. Процедура укладення договорів. Відносини ЄС з міжнародними організаціями. Високий представник Союзу з питань зовнішніх відносин та політики безпеки.

Тема 12. Євроінтеграція України.

Види угод про асоціацію. Інституційний механізм асоціації. Політика Східного партнерства. Угода про партнерство та співробітництво. Співробітництво Україна - ЄС з питань юстиції, свободи та безпеки. Угода про асоціацію України з ЄС.

Тематичний план:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	4	3	4	5	-	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Особливості правової системи Європейського Союзу		2	2	0		3	11	1	0	0	0	10
Тема 2. Первинне та вторинне право Європейського Союзу		2	1	0		3	10	0	0	0	0	10
Тема 3. Компетенція Європейського Союзу		2	2	0		4	9	1	0	0	0	8
Разом за змістовим модулем 1	30	6	5	0		10	30	2	0	0	0	28
Змістовий модуль 2.												
Тема 4. Інституційна структура Європейського Союзу	9	2	1	0		5	9	1	0	0	0	8
Тема 5. Судова система Європейського Союзу	11	2	2	0		5	11	1	1	0	0	9
Разом за змістовим модулем 2	20	4	3	0		10	20	2	1	0	0	17
Змістовий модуль 3.												
Тема 6. Вільний рух товарів та послуг.	10	2	1	0		5	10	0	0	0	0	10
Тема 7. Свобода пересування осіб.	11	2	2	0		5	11	1	0	0	0	10
Тема 8. Вільний рух капіталу та платежів.	9	2	1	0		5	9	1	0	0	0	8
Разом за змістовим модулем 3	20	6	4	0		15	30	2	0	0	0	28
Змістовий модуль 4.												
Тема 9. Правовий статус людини і громадянина у праві ЄС.	11	2	2	0		3	11	1	0	0	0	10
Тема 10. Кримінальне	9	2	1	0		2	9	0	0	0	0	9

право ЄС.												
Тема 11. Право зовнішніх відносин ЄС. Брексіт	9	1	1	0		5	9	0	0	0	0	9
Тема 12. Євроінтеграція України.	11	1	2	0		5	11	1	1	0	0	9
Разом за змістовим модулем 4	20	6	6			15	40	2	1	0	0	37
Усього годин	120	36	18	0	0	66	120	8	2	0	0	110

Рекомендована література:

Базова:

1. Березовська І.А. Лісабонський договір як правова основа для регулювання зовнішніх зносин Європейського Союзу та його вплив на договірні відносини з Україною // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наукових праць / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин; [ред. кол.: Губерський Л.В. (гол.ред.) та ін.]. – К., 2014. – Вип. 82. – Ч. 1. – С. 62–67
2. Грицаєнко Л.Л. Європейський Союз як організація sui generis/ Л.Л. Грицаєнко// Публічне право. –2011. –№1.–С. 82–87.
3. Грицаєнко Л.Л. Становлення Європейського Союзу в якості суб'єкта міжнародного права / Л.Л. Грицаєнко // Європейське право. – 2012.– №1. –С.84 –90.
4. Закон України “ Про міжнародні договори України ”// Відомості Верховної Ради України. — 1994. — №10. — Ст. 45.
5. Статут Ради Європи (ETS No1) // Зб. Договорів Ради Європи. — К.: Парламент. вид-во, 2000. — С. 11–27.
5. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини К.: Право, 1995. — 16с.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування (ETS No122) // Зб. Договорів Ради Європи. — К.: Парламент. вид-во, 2000. — С. 197–207.
7. Calliess, Christian/ Ruffert, Matthias: EUV/EGV Kommentar, 4. Auflage, München 2012.
8. Europäische Gemeinschaften – Kommission: Die öffentlichen Finanzen der Gemeinschaft – Der Gemeinschaftshaushalt nach dem Reform von 2016, Luxemburg 2016.

9. Läufer, Thomas: Die Organe der EG – Rechtsetzung und Haushaltsverfahren zwischen Kooperation und Konflikt: Ein Beitrag zur institutionellen Praxis der EG, Bonn 2010.
10. Bleckmann, Albert – Europarecht, 8. Aufl. 2015
11. Herdegen, Matthias – Europarecht, 16. Aufl. 2014
12. Ipsen, Knut – Völkerrecht, 6. Aufl. 2014
13. Oppermann, Thomas/ Classen, Claus Dieter/Nettesheim, Martin - Europarecht, 6. Aufl. 2014
14. Theato, Diemut R./Graf, Rainer: Das Europäische Parlament und der Haushalt der Europäischen Gemeinschaft, Baden-Baden 2014..
15. Streinz, Rudolf: EUV/EGV Vertrag über die Europäische Union und Vertrag zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft, München 2003.
16. Грицаєнко Л.Л. Органи Європейського Союзу з боротьби зі злочинністю та правові засади їх співробітництва з Україною / Л.Л. Грицаєнко// Вісник Національної академії прокуратури України. –2012. – №1.–С. 91–95.
17. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу [Електронний ресурс]. –Режим доступу: www.minjust.gov.ua/file/23491
18. Муравйов В.І. Правові інструменти співпраці між Європейським Союзом і Україною в сфері простору свободи, безпеки і правосуддя / В.І.Муравйов, О.М.Шпакович // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць. – К., 2009.–Вип.87. –Ч.2.–С.88–92.
19. Право внутрішнього ринку ЄС: навч. посіб./ Й.Тачинська, О.Ільченко. –К.: Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. –143 с.
20. L. Woods and P. Watson, Steiner and Woods' EU Law (Oxford University Press, 2014).
21. Schütze, European Union Law (Cambridge University Press, 2015).
22. Chalmers *et. al.*, European Union Law (Cambridge University Press, 2014).
23. Bieber, Roland/Epiney, Astrid/Haag, Marcel: Die Europäische Union. Europarecht und Politik, 7. Auflage, Baden-Baden 2006.
24. Bleckmann, Albert: Europarecht, 6. Auflage, Köln 1997.
25. Busche, Arnd: Das Regulierungsverfahren der Europäischen Kommission – eine ordnungspolitische Analyse, Aachen 2003.
26. Calliess, Christian/ Ruffert, Matthias: EUV/EGV Kommentar, 3. Auflage, München 2007.
27. Dumoulin, Michel: Die Europäische Kommission 1958-1972. Geschichte und Erinnerungen einer Institution, Luxemburg 2007.
28. Fischer, Hans Georg: Europarecht, München 2005.
29. Grabitz, Eberhard/Hilf, Meinhard: Kommentar zur Europäischen Union, Band 1, München 2000.
30. Groeben, Hans von der/Schwarze, Jurgen: Vertrag über die Europäische Union und Vertrag zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft, Kommentar, Baden-Baden 2004.

31. *Hailbronner, Kay/Jochum, Georg*: Europarecht I: Grundlagen und Organe, Stuttgart 2005.
32. *Hakenberg, Waltraud*: Grundzüge des Europäischen Gemeinschaftsrechts, 3. Auflage, München 2003.
33. *Haltern, Ulrich*: Europarecht: Dogmatik im Kontext, 2. Auflage, Tübingen 2007.
34. *Haratsch, Andreas/Koenig, Christian/Pechstein, Matthias*: Europarecht, 5. Auflage, Tübingen 2006.
35. *Jacobs, Francis*: A New Institutional Balance? The European Parliament's Relations with the Commission and the Council, in: *Maurer, Andreas/ Nickel, Dietmar* (Hrsg.), Das Europäische Parlament: Supranationalität, Representation und Legitimation, Baden- Baden 2005, 121 – 144.
36. *Maurer, Andreas*: Parlamentarische Demokratie in der Europäischen Union, Baden-Baden 2002.
37. *Nickel, Dietmar*: Das Europäische Parlament als rekrutierendes Organ – unter besonderer Berücksichtigung der Einsetzung der Kommission, in: *Maurer, Andreas/ Nickel, Dietmar* (Hrsg.), Das Europäische Parlament: Supranationalität, Representation und Legitimation, Baden-Baden 2005, 65 – 92.
38. *Oppermann, Thomas*: Europarecht, 3. Auflage, München 2005.
39. *Schmidt, Susanne K.*: Liberalisierung in Europa: die Rolle der Europäischen Kommission, Frankfurt/Main 1998.
40. *Schmitt von Sydow, Helmut*: Organe der erweiterten Europäischen Gemeinschaften – Die Kommission, in: *Regal, Rudolf* (Hrsg.) Schriftenreihe Europäische Wirtschaft, Band 74, Baden-Baden 1980.
41. *Streinz, Rudolf*: Europarecht, 7. Auflage, Heidelberg 2005.
42. *Streinz, Rudolf*: EUV/EGV. Vertrag über die Europäische Union und Vertrag zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft, München 2003.
43. *Thym, Daniel*: Parlamentsfreier Raum? Das Europäische Parlament in der Außen- und Sicherheitspolitik, in: *Maurer, Andreas/ Nickel, Dietmar* (Hrsg.), Das Europäische Parlament: Supranationalität, Repräsentation und Legitimation, 2005, 211-223.
44. *Schroedter, Elisabeth*: Das Europäische Parlament zwischen Stigmatisierung und Machtgewinn, in *Maurer, Andreas/ Nickel, Dietmar* (Hrsg.), Das Europäische Parlament: Supranationalität, Repräsentation und Legitimation, 2005, 259-266.
45. *Maurer, Andreas*: Parlamentarische Demokratie in der Europäischen Union, Baden-Baden 2002.
46. *Maurer, Andreas*: Das Europäische Parlament in der Gesetzgebung, in: *Maurer, Andreas/ Nickel, Dietmar* (Hrsg.), Das Europäische Parlament: Supranationalität, Repräsentation und Legitimation, Baden-Baden 2005, 93-119.
47. *Doering, Dörte*: Die Europäischen Liberalen und die Zukunft des Europäischen Parlaments, in *Doering, Dörte/Klein, Franz-Josef/Putz, Dieter*: Die Kompetenzen des Europäischen Parlaments, Hannover 1979.
48. *Dreischer, Stephan*: Das Europäische Parlament und seine Funktionen, Baden-Baden 2003.

1. Pache, Eckhard: Der Vertrag von Lissabon, NVwZ Heft 5 (2008) <http://beck1-gross.digibib.net/bib/default.asp?vpath=%2Fbibdata%2Fzeits%2FNvWZ%2F2008%2Fcont%2FNvWZ%2E2008%2E473%2E1%2Ehtm&catalog=e:/IndexDT/BeckOnlineENTS&docid=837343&words=pache&docURL=%2Fbibdata%2Fzeits%2FNvWZ%2F2008%2Fcont%2FNvWZ%2E2008%2E473%2E1%2Ehtm&CiUserParam3=komfort.asp&Stemming=STEM>
2. Weber, Albrecht: Vom Verfassungsvertrag zu Vertrag von Lissabon, EuZW Heft 1 (2008),
<http://beck1gross.digibib.net/bib/default.asp?vpath=%2Fbibdata%2Fzeits%2FEuZW%2F2008%2Fcont%2FEuZW%2E2008%2EH01%2E7%2E1%2Ehtm&catalog=e:/IndexDT/BeckOnlineENTS&docid=745195&words=europ%E4isches+and+parlament+and+lissabonner+and+vertrag&docURL=%2Fbibdata%2Fzeits%2FEuZW%2F2008%2Fcont%2FEuZW%2E2008%2EH01%2E7%2E1%2Ehtm&CiUserParam3=komfort.asp&Stemming=STEM>
3. Strategische Ziele 2005-2009. Europa 2010: Eine Partnerschaft für die Erneuerung Europas. Wohlstand, Solidarität und Sicherheit. Mitteilung des Präsidenten in Absprache mit Vizepräsidentin Wallström vom 26.01.2005, verfügbar unter <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0012:FIN:DE:PDF>
4. Mitteilung der Kommission an das Europäische Parlament, den Rat, den Europäischen Wirtschafts- und Sozialausschuss und den Ausschuss der Regionen vom 13.2.2008. Jährliche Strategieplanung für 2009, verfügbar unter <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0072:FIN:DE:PDF>
5. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії - <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua>
6. Офіційний сайт Комісії ЄС - http://ec.europa.eu/index_de.htm
7. Офіційний сайт Парламенту ЄС - <http://www.europarl.europa.eu/portal/de>
8. Офіційний сайт Ради ЄС - <http://www.consilium.europa.eu/de/home/>